

TYUTORLIK FAOLIYATI VA UNGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

Асатуллаева Мавлуда Курбановна

Казанский Федеральный университет филиал

кфу; казанский (приволжский) федеральный университет Тьютор

Annotatsiya: Ushbu maqolada tyutorlik faoliyatining mazmun-mohiyati, uning ta’lim jarayonidagi o’rni va unga qo’yiladigan talablar yoritib berilgan. Tyutorning vazifalari, kasbiy kompetensiyalari hamda zamonaviy ta’lim tizimidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: tyutor, ta’lim, ta’lim jarayoni, individual yondashuv, pedagogik faoliyat, kompetensiya.

Zamonaviy ta’lim tizimi globallashuv va innovatsion texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida jiddiy o’zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ta’lim jarayonining shaxsga yo’naltirilganligi, individual yondashuv va mustaqil ta’lim oluvchilarning rivojlanishini qo’llab-quvvatlash zarurati tyutorlik institutining shakllanishi va rivojlanishiga turtki bo’ldi. Tyutorlik – bu o’quvchilarning individual ta’lim olishini qo’llab-quvvatlash, ularning intellektual va shaxsiy o’sishini ta’minlashga qaratilgan pedagogik faoliyatdir.

Hozirgi kunda ta’lim tizimi yangi pedagogik yondashuvlarga asoslanib, o’quvchilarning faolligini oshirish, ularning o’z bilimlarini mustaqil ravishda shakllantirishiga yo’naltirilgan. An’anaviy ta’lim tizimida pedagoglar asosan bilim berishga yo’naltirilgan bo’lsa, tyutorlar esa ta’lim oluvchilarga o’z mustaqil ta’lim jarayonini tashkil qilishga va o’zlarini rivojlantirishga yordam berish bilan shug’ullanadilar.

Tyutorlik faoliyati ayniqsa, rivojlangan davlatlarda keng tarqalgan bo’lib, ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Masalan, Buyuk Britaniya, AQSh va Germaniya kabi davlatlarda tyutorlar nafaqat o’quvchilarning bilim olish jarayoniga yordam beradi, balki ularning ijtimoiy va psixologik rivojlanishini ham qo’llab-quvvatlaydi. O’zbekistonda ham tyutorlik tizimi bosqichma-bosqich joriy etilmoqda va uning rivojlanishi ta’lim sohasidagi islohotlarning muhim yo’nalishlaridan biri hisoblanadi.

Tyutorlik faoliyatining mohiyati va vazifalari

Tyutor – bu ta’lim jarayonini boshqarish, o’quvchilarga o’zlashtirish jarayonida yo’l-yo’riq ko’rsatish, ularning qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos ta’lim strategiyalarini ishlab chiqishda yordam beradigan mutaxassisdir. Tyutorning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

Individual ta’lim dasturlarini shakllantirish: Har bir talabaning ehtiyoj va qobiliyatlariga mos ravishda ta’lim jarayonini rejalashtirish.

Ta’lim jarayonini monitoring qilish: O’quvchilarning rivojlanish dinamikasini kuzatish va zarur bo’lganda yo’nalish berish.

Motivatsiya va maslahat berish: Talabalar va o’quvchilarning ta’lim olishga bo’lgan qiziqishlarini oshirish, ularning maqsad sari harakat qilishiga yordam berish.

20-Fevral, 2025-yil

Ilmiy va kasbiy yo‘naltirish: Talabalarni o‘z ilmiy va kasbiy faoliyatini to‘g‘ri yo‘naltirishga ko‘maklashish.

Tyutorlarga qo‘yiladigan talablar

Tyutor bo‘lish uchun nafaqat yuqori pedagogik mahorat, balki muayyan shaxsiy fazilatlarga ham ega bo‘lish lozim. Quyidagi asosiy talablar tyutor faoliyati uchun muhim hisoblanadi:

Pedagogik va psixologik bilimlar: Ta’lim jarayoni va inson psixologiyasini yaxshi tushunish.

Yaxshi muloqot qobiliyati: Talabalar bilan samarali aloqa o‘rnatish, ularning ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos maslahatlar berish.

Motivatsiya va liderlik qobiliyati: Talabalarni o‘z ustida ishlashga undash, ularga yo‘lboshchi bo‘lish.

Texnologik savodxonlik: Raqamli ta’lim muhitida ishlash qobiliyatiga ega bo‘lish, turli onlayn resurslardan foydalana bilish.

Yangi pedagogik metodlarni qo‘llash: Innovatsion ta’lim texnologiyalaridan Foydalangan holda ta’lim jarayonini tashkil etish.

Tyutorlik faoliyati zamonaviy ta’lim tizimida muhim ahamiyatga ega bo‘lib, talabalarni mustaqil ta’lim olishga o‘rgatish va ularning shaxsiy rivojlanishiga yordam berishning samarali usullaridan biridir. Tyutorning pedagogik mahorati, individual yondashuvi va psixologik tayyorgarligi ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishini ta’minlaydi. Shunday ekan, tyutorlik institutini yanada rivojlantirish va unga qo‘yiladigan talablarni takomillashtirish ta’lim sifati oshishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqodirov A.A., Abduqodirova S.A. "Pedagogika va psixologiya asoslari". – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2020.
2. Jalolov J. "Pedagogik innovatsiyalar va ta’lim texnologiyalari". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. Hasanboyeva O., Ismoilov M. "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar". – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2019.
4. Vygotsky L.S. "Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes". – Cambridge: Harvard University Press, 1978.
5. Knowles M.S. "The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development". – Routledge, 2015.
6. UNESCO. "The Role of Tutors in Higher Education: A Global Perspective". – Paris: UNESCO Publishing, 2021.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta’lim sifatini oshirish va pedagogik kadrlar malakasini rivojlantirish to‘g‘risida" qarori, 2023.
8. Dewey J. "Democracy and Education". – New York: Macmillan, 1916.

20-Fevral, 2025-yil

9. OECD. "Education at a Glance 2022: OECD Indicators". – Paris: OECD Publishing, 2022.
10. Semyonov I. "Individual ta’lim yondashuvlari va tyutorlik metodlari". – Moskva: Pedagogika, 2021.

